

حماسه در رگ‌های شعر

نگاهی به زندگی و احوال و افکار شاعر انقلابی **محمد رضا آقاسی**

کار ۱۰۰ مداحی را می‌کنند و در دل شور عاشورایی می‌اندازند، چراکه غنا دارند و اصالت و ارتباط با مخاطب عام را با هم به خدمت می‌گیرند. آقاسی در عمر کوتاه ۴۶ ساله‌اش که در سال ۸۴ به پایان رسید، دو دغدغه اساسی داشت: دین و مردم، خودش در جایی گفته بود: «وقتی نسبت شعر را با شعور بخوای پیدا کنی، می‌بینی حلقه رابط در این نسبت درد است و دردمندی، منتها هر دردی فی‌نفسه موجب شرافت صاحب آن نمی‌شود.»

این روزها که در حال هوای عزاداری امام حسین (ع) هستیم، جای او و سرایش بی‌بدیلش در شعر خوانی با آن فراز و فرودها و آکسان‌های خاصش به شدت خالی است. او با مثنوی شیعه‌نامه‌اش معروف شد و با اشعار دیگری مثل «چهارده گیسو» در جان مردم نشست.

علاقه به آثار بزرگان ادبیات ایران

آقاسی اولین شعرهای خود را در سال‌های ۱۳۵۱ و ۱۳۵۲ سرود و بعد از انقلاب اسلامی از «مهرداد اوستا»، نویسنده و شاعر معاصر ایرانی درس آموخت. او قبل از انقلاب، در سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ به عضویت انجمن‌های ادبی آن زمان درآمد و بعد از انقلاب نیز از محضر اساتیدی چون مهرداد اوستا و یوسفعلی میرشکاک استفاده کرد.

آقاسی به مثنوی مولوی و دیگر کتب قدما مانند حکیم طوس، خاقانی و بزرگان ادبیات پارسی دل‌بستگی داشت. «کامران شرفشاهی»، شاعر و از دوستان زنده‌یاد آقاسی، در رابطه با شعر و شخصیت آقاسی می‌گوید: «آقاسی دل‌بستگی زیادی به مثنوی داشت. هرگاه او را می‌دیدم، مشغول خوانش مثنوی مولوی و دیگر کتب قدما مانند حکیم طوس، خاقانی و بزرگان ادبیات پارسی بود. علاوه بر این، در کنار این مطالعات، اشعار شاعران معاصر را هم مطالعه می‌کرد و با آنها حشرونشر داشت. نظر دوستان را جویا می‌شد. همین مسئله موجب شد که شعر ایشان در کنار عنایتی که از طرف اهل بیت (ع) به ایشان شد، مقبولیت پیدا کند.»

او بعضاً در شعرهای خود به عملکرد مسئولین بعد از جنگ انتقاد می‌کرد. به گفته دوستانش، همیشه لباس ساده می‌پوشید و سعی می‌کرد مثل مردم باشد.

تاکید دارند آقاسی شاعری جدی و حتی نابغه است و از نمودهای این نبوغ، مخاطب‌شناسی کم‌نظیر اوست.

آقاسی فارغ از همه افراط و تفریط‌هایی که در معرفی او رخ می‌داد، شاعر بود. به معنای واقعی‌اش. شاعری که از مردم بود، با مردم و شعرش نیز برای مردم. شاید مشکل آقاسی این بود که شعرش کنگره‌پسند نبود. بزرگ‌ترین عیبش این بود که شعرش را هر چند خواص پسند هم بود، به تکرار، برای مردم خواند.

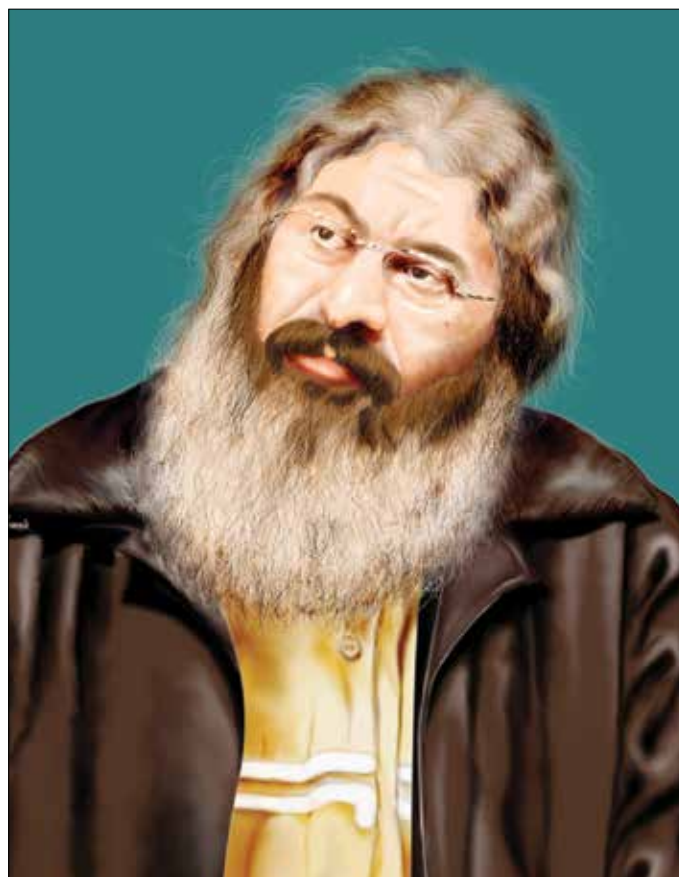
او هم شعر خوب داشت هم متوسط. اما چون می‌دانست باید برای مردمش بخواند و با زبان مردم، شعرهای عالی‌اش را کمتر خواند و خواص شاید از او نخواستند که شعرهای دیگرش را هم بخوانند.

در بین دوستان شعر آیینی هم معمای آقاسی هنوز حل نشده است. عده‌ای روش او را صرفاً یک «تکنیک» می‌دانند و سعی دارند با تقلید این تکنیک آن را تصرف کنند؛ عده‌ای نیز بر این باورند که جان شوریده‌ای لازم است تا جهانی را برآشوبد، نه صرفاً چند مهارت و تکنیک به‌دست‌آمدنی و آقاسی شاعری بود که آن جان و جنون را داشت. شعرهای او فقط با یک دکلمه زیبا

«محمد رضا آقاسی هستم، فرزند ششم برآمده از یک خانواده مذهبی که ریشه آن با سه پشت به روستای «ارنگه و چاران» از توابع کرج می‌رسد. سال ۱۳۳۸ در منزل پدری‌مان، واقع در تهران، خیابان خیام، پشت امام‌زاده سید نصرالدین، به دنیا آمدم. در شکل‌گیری شخصیت فردی بعدی من به‌گمانم خیلی چیزهای متعلق به آن سال‌های اول بچگی و محیطی که در آن رشد کرده‌ام، دخیل بوده‌اند. اول از همه به‌پندارم، محیط مساعد خانوادگی منشا اثر بوده است.»

اینها جملاتی است که زنده‌یاد محمد رضا آقاسی، شاعر خوش‌ذوق و خوش‌قریحه انقلاب اسلامی در مصاحبه‌ای با حسین بهزاد، با آن خود را معرفی می‌کند.

زنده‌یاد محمد رضا آقاسی یکی از درخشان‌ترین چهره‌های شعر آیینی در دهه‌های اخیر بود که حضورش اگر نگوییم بانی پیوند دوباره شعر و مردم، بلکه باعث استحکام این پیوند بود. آقاسی هنوز هم در قشرهای مختلف یک معمای حل‌نشده است. گروهی از منتقدان تأکید دارند او شاعری جدی نبوده است و بسیاری از شعرهای اش سطح بالایی ندارند، گروهی دیگر هم

شاعرانگی‌های کوتاه ماندگار

■ سیدحسین حسینی
■ شاعر اجتماعی

بی‌گمان شعرهای کوتاه «سیدحسین حسینی» از محیط اجتماعی پس از انقلاب تأثیر پذیرفته‌اند و این شاعر اندیشه‌ها و تجربه‌های اجتماعی خود را در شعر بازتاب داده است. شعر کوتاه به‌عنوان یک جریان ادبی مستقل در شعر بعد از انقلاب رشد کرده است و شاعران صاحب‌سبک دارد. اهمیت شعر کوتاه سیدحسین حسینی از آنجاست که این گونه شعری، در میان موج‌های شعری پس از انقلاب اسلامی، رشد زایدالوصفی پیدا کرده است.

نوآوری در فکر و مضمون

■ قیصر امین‌پور
■ شاعر دینی

«قیصر امین‌پور» در حیطه شعر دفاع مقدس تلاش کرد تا با درهم آمیختن نوآورانه مضامین دینی در کنار بازتاب نگاه عاطفی و مفهوم انسان‌مداری، فصلی از مفهوم نوستالژی جریان شعری ایران در قامت شعر دفاع مقدس را زنده کند. شکل‌گیری این مفهوم و جریان، بی‌هیچ تردیدی در تاریخ شعر معاصر ایران به نام «قیصر امین‌پور» نوشته شده است.

زبان حماسی کلمات

■ نصرالله مردانی
■ شاعر حماسی

«نصرالله مردانی» یکی از شاخص‌ترین شاعران حماسه‌سرای انقلاب اسلامی است. این شاعر متعهد و نام‌آور، با سروده‌های حماسی برجسته خود در دوران دفاع مقدس درخشید و با آفرینش آثاری چون «قیام نور» و «خون‌نامه خاک»، دین خود را به انقلاب و دفاع مقدس به شایسته‌ترین صورت ادا کرد. او به غزل که پیش از این صبغه‌ای غنایی داشت، با اوزان پرطننه، تصویرآفرینی‌های بدیع و ترکیب‌سازی‌های نو، هویتی حماسی بخشید و از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این قالب ادبی برای به تصویر کشیدن حماسه‌های دوران دفاع مقدس نهایت بهره را برد.